

Zenon Guldon

"Kielce wojewódzkie. Opis historyczno-statystyczny miasta z 1829 roku", oprac. i wstępem opatrzył Lech Stępkowski, Kielce 1999 : [recenzja]

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 20, 379-380

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

czeszczenie hostii⁹. Można dodać, że w 1727 r. sąd wójtowski-ławniczy w cysterskiej Koprzywnicy rozpatrywał sprawę Stanisława Wójcikowskiego ze wsi Smolno, oskarżonego o to, że namówiony przez Żyda klimontowskiego Jakuba Lejbę ukradł wota z obrazu NMP w kościele w Sulisławicach. Ostatecznie Wójcikowski został ścięty i spalony. Lejba, któremu zaproponowano ulaskawienie w zamian za przejście na katolicyzm, odmówił przyjęcia chrztu i został spalony żywcem na stosie¹⁰. Autorka dotarła do ciekawych informacji o tumulcie antyżydowskim w Kozienicach w 1740 r. (s. 36-37). Na uwagę zasługują także Jej rozważania o stosunku właścicieli i posesorów dóbr do ludności żydowskiej (s. 141). Dodać można, że ostatnio zwrócono uwagę na często niekonfliktową koegzystencję proboszczów i mozaistów¹¹. Problematyka relacji chrześcijańsko-żydowskich wymaga odrębnych badań, dla których recenzowana rozprawa stanowić może dobry punkt wyjścia.

Zenon Guldon

KIELCE WOJEWÓDZKIE. OPIS HISTORYCZNO-STATYSTYCZNY MIASTA Z 1829 ROKU. Opracował i wstępem opatrzył Lech Stępkowski, Kielce 1999, Antykwariat Naukowy. Wydawnictwo Antykwaryczne. Andrzej Metzger, ss. 117

Przedmiotem omawianego wydawnictwa jest opublikowany w 1829 r. opis historyczno-statystyczny Kielc, którego autorstwo przypisuje się Tomaszowi Ujazdowskiemu. Został on przedrukowany w 1838 r., a jego fragment ukazał się w 1971 r.¹ W obszernej przedmowie wydawca omówił genezę i rozwój opisów historyczno-statystycznych w XIX w. ze szczególnym uwzględnieniem Kielc. W zakończeniu autor publikowanego opisu stwierdza:

„Co powiedzieliśmy, mamy na to dowody; co pominęliśmy, to o tem inni już pisali, w czem pobłądziliśmy, co przez niewiadomość rzeczy opuściliśmy, to naprawi obszerniejszy, w wypadki historyczne obfitszy *Opis historyczno-statystyczny województwa krakowskiego* przez znakomitego i zasłużonego w narodzie męża napisany (s. 96-97).”

Chodzi tu o opis autorstwa Łukasza Gołębiowskiego z 1827 r., w którym znajdujemy także informacje o Kielcach:

„Kielce. Gedeon herbu *Gryf*, biskup krakowski, w 1172 czy 1173 r. założył je wpośród lasów nad prądem Silnicą, wznosił kościół z ciosowego kamienia, przy nim 4 prałatów, 6 kanoników osadził i kościołowi dziesięciny nadał; tym sposobem do stopnia kolegiaty świątynia ta podniesioną została. Blachą żelazną pokryta, ma piękny z marmuru nagrobek matki Tomickich. Drugi kościół Św. Trójcy przez Gembickiego wystawiony około 1648 roku; przy nim seminarium i szkoły. Klasztor niegdyś dla Panien miłosiernych przez Sołtyka biskupa krakowskiego zbudowany, dziś na posiedzenia władz rządowych przeistoczony. Kościółek Św. Wojciecha na przedmieściu niezbyt dawny, że upadkiem groził, zamknięty. Za miastem na wysokiej górze wśród lasu Klasztor Bernardynów Karczówka zwany, z wysoką spiczastą wieżą. Zamek biskupi przez tegoż Gedeona wedle jednych, a podług mniemania innych przez biskupa krakowskiego Zadzika

⁹ Z. Guldon, J. Wijaczka *Procesy o mordy rytualne w Polsce w XVI-XVIII wieku*. Kielce 1995.

¹⁰ Z. Guldon, H. Ruciński *Zarys dziejów Koprzywnicy w szlacheckiej Rzeczypospolitej*. „Almanach Historyczny” t. 2: 2000, s. 116.

¹¹ W. Kowalski *Ludność żydowska a duchowieństwo archidiaconatu sandomierskiego w XVI-XVIII wieku*. „Studia Judaica” 1998 nr 2, s. 177-179.

¹ *Kielce. Materiały źródłowe do połowy XIX wieku*. Oprac. Z. Guldon, S. Marcinkowski i E. Wirska. Kielce 1971, s. 102-107.

między 1635 a 1642 r. wyniesiony, przez późniejszych pasterzy ozdobiony, w kształcie czworokąta z wieżami na rogach, przysionkiem marmurowym i rzeźbami wyłaczanemi strojny. Malowidła starożytne z dziejów narodowych zdobiły sufity, obrazy biskupów krakowskich były na ścianie ogromnej sali, te za Austriaków po większej części niszczały. Rząd teraźniejszy zamek ów postarał się odnowić. Gdzie dziś Kielce, Bolesław Chrobry obozował i św. Emeryka węgierskiego królewicza, przybyłego do Polski, okazałe przyjmował. Tu, wedle Starowolskiego, były kopalnie złota, srebra, miedzi, lazuru, z których biskup dochody pobierał prawem własności. Znajdowano tu równie ołów i rodzime, czyli bryłami lite żelazo, jak Malte Brun utrzymuje. Kielce leżą na pochyłości wzgórza, w okolicy pięknymi górami i lasami okrytej, od zachodu są piaski, dalej pola i łąki. Siedliskiem władz rządowych tego województwa, Głównej Dyrekcji i Szkoły Górniczej, dobrocią rządu i staraniem Wie-

logłowskiego, prezesa Komisji Wojewódzkiej, coraz więcej przybywa porządków, bruk dobry i oświecenie miasta, drukarnia i litografia świeżo założona. Dawny, zrujnowany ratusz zniesiono i obszerny otworzył się rynek. Chrześcijan obojej płci w Kielcach znajduje się 3580, innych wyznań 31 osób, domów muryowanych 206, drewnianych 124, dochodów miejskich 23 500 złotych polskich².

Opis przedstawia ówczesny stan wiedzy o przeszłości miasta. Warte odnotowania są informacje o Szkole Akademiczno-Górniczej:

„Szkoła Górnicza w Kielcach otworzona 1816 roku, ma dyrektora, 7 profesorów, elewów górniczych 36. Biblioteka liczyła w 1823 [r.] tomów 427, narzędzi 54. Gabinet mineralogiczny składał się z 1200 sztuk³.”

Wydany opis z 1829 r. zawiera wiele istotnych wiadomości o ówczesnym stanie miasta i sąsiednich miejscowości i stąd też zasługiwał na reedycję.

Zenon Guldon

² Ł. Gołębiowski *Opisanie historyczne i statystyczne województwa krakowskiego*. W: *Nowy kalendarzyk polityczny na rok 1827*. Warszawa 1827, s. 460-461.

³ Tamże, s. 459-460.